

Studieplan

2011–2012

**første år av
fireårig gjennomgående
krigsskole
KS GJG**

juli 2011

Innhold

1. Innledning	3
2. Grunnlag	3
3. Kombinasjon av høyskoleutdanning og forberedende militær utdanning	4
4. Mål for 1. år ved KS GJG	4
5. Offisersutvikling og studier	5
6. Opptak til 1. år av KS GJG	5
7. Overgang til krigsskolens bachelorutdanning	5
8. Valg av studieprogram på Krigsskolen eller sivilt studium	6
9. Organisering og gjennomføring av utdanningen	6
STUDIESTED.....	7
PEDAGOGISK MODELL / LÆRINGSFILOSOFI.....	7
KARAKTERUTSKRIFT.....	7
10. Kvalitetssikring og evaluering	7
11. Offisersutvikling	8
12. Faglig innhold	10
HØYSKOLEFAG.....	10
FELLESFAG.....	10
FERDIGHETSFAG.....	10
13. Militærfaglig emnegruppe	11
EMNE: MILITÆR LEDELSE.....	11
EMNE: TAKTIKK OG OPERASJONER.....	15
EMNE: MILITÆR IDRETT OG TRENING (MIT).....	18
14. Fellesfag	22
FORVALTNING OG ORIENTERENDE FAG.....	22
ENGELSK.....	23
MATEMATIKK.....	24
VOGNFØRERKURS MB.....	24
15. Ferdighetsfag	25
VÅPENTJENESTE, SKYTEBANETJENESTE OG STRIDSTEKNIKK.....	25
STRIDSTEKNIKK.....	26
FELTTJENESTE OG -ØVELSER.....	27
SANITET.....	28
FOS BS.....	28
PRAKTISK INSTRUKSJON.....	28
PRAKTISK FØRING.....	29
Grunnlagsdokumenter	30
Adresser	31

Studieplan for 1. år av fireårig gjennomgående krigsskole (KS GJG)

1. Innledning

Som et prøveprosjekt¹ utdanner Krigsskolen offiserer frem til bachelorgrad gjennom et fireårig løp², heretter kalt gjennomgående krigsskole (KS GJG).

KS GJG består dermed av fire års utdanning: ett år ved KS GJG på Terningmoen og ordinær 1. til og med 3. avdeling i Linderud leir i Oslo. KS GJG er for søkere som ikke har en militærfaglig utdanning på nivå med grunnleggende befalsutdanning fra før.

Sjef FHS (Forsvarets høgskole) er koordinerende myndighet for høyskolene og for fellesfag³ i Forsvaret. All utdanning på nivå med grunnleggende befalsutdanning (GBU) har felles minimumskrav. Kravene blir koordinert av sjef FHS gjennom Tff kl 4 (Bestemmelser for utdanning i Forsvaret).

1. år av fireårig gjennomgående krigsskole omfatter fag inndelt i fagkategoriene *høyskolefag*, *ferdighetsfag* og *fellesfag*. KS GJG gjennomføres som et ettårig utdanningsløp.

Første året medfører ett års pliktjeneste. Pliktåret kommer etter fullført krigsskoleutdanning.

Denne studieplanen gir forutsetninger for og beskrivelse av det første året av den gjennomgående krigsskolen – 1. år KS GJG – der høyskolefagene, ferdighetsfag og fellesfag beskrives nærmere. Høyskolefagene er et studium av et halvt års varighet (30 studiepoeng) og har betegnelsen *militærfaglig emnegruppe*. Emnegruppen er omtalt i kapittel 3 og beskrevet i kapittel 13.

Fagplan for de neste tre årene av krigsskoleutdanningen er beskrevet i egne studiehåndbøker for Krigsskolens to treårige studier: bachelor i militære studier – ledelse og landmakt og bachelor i ingeniørfag.

2. Grunnlag

Viktige dokumenter som er med på å legge grunnlaget og nivået for 1. år KS GJG, er Tff kl 4, Bestemmelse for utdanning i Forsvaret – med bl.a. rammeplanen for GOU (grunnleggende offisersutdanning). Dessuten bygger utdanningen på Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD) og Forsvarets verdigrunnlag og øvrige grunnlagsdokumenter på side 30.

Det 1. året på KS GJG omfatter, på lik linje med GBU, lederutvikling og grunnleggende militære og spesialiserte ferdigheter basert på forsvarsgrenenes og fellesinstitusjonenes behov.

Studieplanen beskriver bl.a. utdanningens mål, innhold og organisering. Studieplanen er grunnlaget for å utarbeide mer konkrete undervisningsplaner.

Et utgangspunkt for utdanningen og dermed for studieplanen er retningslinjer og føringer som gjelder for vanlig GBU (grunnleggende befalsutdanning⁴). Målet er at kadettene gjennom det

---

¹ Prøveprosjektet er foreløpig forlenget til og med kommende studieår

² Krigsskoleutdanningen har fra 2005 vært en treårig utdanning som bygger på grunnleggende befalsutdanning.

³ Med "fellesfag Forsvarets behov" menes fag eller emner som overordnede militære og politiske myndigheter mener alle elever ved GBU skal gjennomgå uavhengig av den enkelte forsvarsgrens særegne behov.

⁴ Definisjon av GBU i Tff kl 4: "Den grunnleggende befalsutdanningen (GBU) er basis utdanningsnivå for befalskorpset. Utdanningen skal gi kompetanse og erfaring til å besette lederfunksjoner eller spesialistfunksjoner

første året skal klargjøres som likestilt med resten av søkermassen fra Forsvaret som søker om å gjennomføre en treårig krigsskoleutdanning. Etter tre påfølgende år⁵ på Krigsskolen skal offiserene gjennomføre videre tjeneste ved en av Hærens avdelinger.

3. Kombinasjon av høyskoleutdanning og forberedende militær utdanning

1. år ved KS GJG omfatter som nevnt *militærfaglig emnegruppe*, en høyskoleutdanning av et halvt års omfang, dvs. 30 studiepoeng (sp). Nedenfor nevnes de emnene som inngår i høyskoleutdanningen. Vi presiserer i denne sammenheng at Krigsskolens bachelorgradsutdanning gir 180 sp og er basert på gjennomføring av 1., 2. og 3. avdeling. De som uteksamineres fra gjennomgående Krigsskole, har dermed en emnegruppe på 30 sp i høyskolesystemet i tillegg til bachelorgraden (med 180 sp).

Emner på høyskolenivå som inngår i halvårsenheten *militærfaglig emnegruppe*, er *militær ledelse* (15 sp), *taktikk og operasjoner* (10 sp) og *militær idrett og trening* (MIT, 5 sp). Nærmere beskrivelse av emnene finnes i kapittel 13.

Emnene gir ingen avkortning i bachelorgradsstudiet på KS. De gir derimot en grunnleggende og god innføring i viktige militære fag og militær kultur og holdning, og de gir god studietrening.

4. Mål for 1. år ved KS GJG

Krigsskolen skal utvikle offiserer med kunnskaper, holdninger og ferdigheter som er i stand til å trene opp, planlegge og lede offensive og defensive militære operasjoner på kompaninivå innenfor rammen av en brigade. Operasjonene kan gjennomføres nasjonalt eller internasjonalt i en nasjonal eller en multinasjonal ramme.

Overordnet mål for 1. år ved KS GJG er å gjøre kadettene i stand til å studere på treårige bachelorløp på Krigsskolen: KS operativ, KS ingeniør, KS logistikk (studiested Sjøkrigsskolen i Bergen) eller sivile høyskoleutdanninger dekket av Krigsskolen. Dette innebærer å gi kadettene kompetanse i å trene og lede mindre militære enheter i fred, krise og krig i samsvar med Forsvarets og Hærens behov. 1. år av KS GJG legger grunnlaget for kadettene videre treårige utdanning på Krigsskolen og fungerer som arena for erfaringer. Kadettene skal etter at de har avsluttet 1. år av KS GJG, kunne dekke lederstillinger på lagsnivå og til dels på troppsnivå i Hæren.

Ved 1. år av KS GJG er det et hovedmål å tilføre kadettene grunnleggende ferdigheter og kunnskaper innenfor høyskolefag, ferdighetsfag og fellesfag. Studieåret blir en kombinasjon av teoriundervisning og praksis. Det er en ambisjon å utvikle reflekterte profesjonsutøvere som er i stand til å tilegne seg kunnskaper og omsette dem til praksis.

---

på lavere nivå i Forsvaret. Den kvalifiserer for tjeneste som avdelingsbefal og skal være grunnlag for rekruttering til grunnleggende officersutdanning (GOU).”

GBU er fra tidligere beskrevet som et fleksibelt, modulbasert og praktisk rettet utdanningsløp over minimum to år. **Annen** utdanning som er definert som GBU kan være av lengre varighet der fagutdanningen krever det.

⁵ Kandidater fra sivile høyskoler følger i tillegg et halvårig studium som gir militærfaglig kvalifisering (Krigsskolens kvalifiseringskurs).

5. Offisersutvikling og studier

Innholdet i utdanningen er en kombinasjon av teoretisk undervisning og praktisk øving. Kadettene personlige utvikling og deres rolle som ledere i organisasjonen vektlegges. Hver av kadettene blir gjennom hele skoleperioden kontinuerlig fulgt opp av en dedikert instruktør. I tillegg er det valgt en modell der det legges vekt på erfaring og refleksjon som et gjennomgående prosjekt.

6. Opptak til 1. år av KS GJG

Etter seleksjon på FOS BS (felles opptak og seleksjon til GBU) møter de som er tatt opp, som kadetter på 1. år KS GJG.

Alle som tas opp, bør ha førerkort klasse B når de begynner. De som ikke har førerkort, blir pålagt å skaffe seg førerkortet i løpet av første semester under utdanningen. Det er mulig å søke KS om støtte til å ta førerkort.

7. Overgang til krigsskolens bachelorutdanning

Det første året av gjennomgående krigsskole skal fungere som en forberedelse til den videre treårige bachelorutdanningen.

Hele utdanningsløpet på Krigsskolen stiller strenge krav til kadettene faglige og ledelsesmessige utvikling.

Alle kadettene er sikret plass og blir tatt opp til treårig krigsskoleutdanning eller sivil utdanning på Krigsskolens kvote under forutsetning av at de har:

- bestått alle eksamener som er gjennomført
- bestått fysiske krav for opptak til Krigsskolen
- oppnådd en offisersvurdering på minimum 4,0 på en 9-delt skala der 9,0 er best. – Denne karakteren inngår som del av lederprognosen som erstatning for intervju.
- gjennomført minimum 80 % deltagelse av programfestet tjeneste i løpet av utdanningsåret

Kadettene tas opp med forbehold om at de består eksamen og fysiske krav i løpet av juni.

Merk spesielt at fysiske opptakskrav for Krigsskolen er forskjellig fra og strengere enn beståttkravene i faget MIT.

Tilfredsstillende gjennomføring av praktiske øvelser forutsettes. Hvis en kadett gjentatte ganger må avbryte eller ikke kan delta på øvelser, blir spørsmålet om tilfredsstillende gjennomføring ut fra kravet om 80 % deltagelse vurdert i hvert enkelt tilfelle. Saken kan bli behandlet i skoleråd, noe som kan føre til relegering. Relegeringsgrunnlag for Krigsskolen defineres iht. Tff kl. 4.

Kadettene beskikkes til sersjant etter å ha bestått samtlige krav til første år av gjennomgående krigsskole. Ved oppstart på treårig krigsskole får kadettene midlertidig fenriks grad.

Kadettene går som sersjanter under deltagelsen på FOS KS⁶.

Etter avsluttet 1. år av KS GJG forventer Krigsskolen at du skal kunne:

---

⁶ felles opptak og seleksjon til krigsskoleutdanning

- ta ansvar for din egen faglige utvikling gjennom et krevende profesjonsutdanningsløp
- lede, kontrollere og føre kommando over din enhet
- utdanne, trene og øve ditt personell
- ta ansvar og vise omsorg for ditt personell
- vise ansvar for materiell
- føle ansvar og vise initiativ for å nå organisasjonens mål og lede i pakt med Forsvarets verdigrunnlag og Hærens egenart
- ha gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger som kreves av en leder av mindre enheter i Hæren

8. Valg av studieprogram på Krigsskolen eller sivilt studium

Kadettene må selv komme med en rangering for valg av studieprogram innen 20. april i skoleåret på KS GJG.

Aktuelle studieprogrammer utlyses tentativt i desember. Studieprogrammene er operativ krigsskoleutdanning (bachelor i militære studier – ledelse og landmakt), Krigsskolens ingeniørutdanning (bachelor i ingeniørfag – militærteknisk bygg og anlegg), logistikkutdanning (Sjøkrigsskolen: bachelor i militære studier – lederskap med fordypning i logistikk og ressursstyring) og utlyste sivile studier. Kadetter som setter opp ett eller flere av de sivile studiene Krigsskolen tilbyr, må også sette opp en rangering av de militære studieprogrammene.

De kadettene som har søkt, men ikke får tilbud om plass på sivile studer, konkurrerer om plass ut fra sin rangering på de militære linjene.

Resultater fra de psykologiske prøvene fra FOS BS teller sammen med bl.a. resultater fra 1. året KS GJG og fra annen sivil utdanning.

Kadettene får svar på sitt valg av studium i løpet av mai måned etter at opptaksrådet for FOS KS har fattet vedtak.

9. Organisering og gjennomføring av utdanningen

Søkere med generell studiekompetanse som gjennomfører fireårig gjennomgående krigsskole, oppnår samme sluttkompetanse på Krigsskolen som søkere med grunnleggende befalsutdanning ("befalsskole") og treårig utdanning på Krigsskolen.

Krigsskolesjefen har ansvar for studieplaner til det grunnleggende året av KS GJG.

Krigsskolesjefen fastsetter årlig det antall kadetter som skal tas opp til KS GJG og til ordinært løp 1.–3. avdeling av Krigsskolen på Linderud.

Studiested

1. år KS GJG foregår hovedsakelig ved Krigsskolens utdanningsavdeling på Elverum. Kadettene tjenestegjør deretter på en av Krigsskolens studieprogrammer på Linderud i Oslo påfølgende tre år: 1.–3. avdeling⁷.

Kadettene har også i løpet av dette skoleåret ved KS GJG noe undervisning på Krigsskolen på Linderud og får dermed bl.a. møte det undervisningsmiljøet der de skal være i de kommende tre årene.

Pedagogisk modell / læringsfilosofi

Hærens læringsfilosofi er tuftet på Forsvarets fellesoperative doktrine og Forsvarets verdigrunnlag og tar utgangspunkt i Forsvarets ledelsesfilosofi: ”*Intensjonsbasert ledelse [...] som fremmer desentralisert ledelse og kontroll, handlefrihet, tempo og initiativ.*”⁸

Videre er utdanningen basert på Forsvarets pedagogiske grunnsyn som sier ”[...] *optimal læring forutsetter en aktiv, engasjert og søkende deltaker. Holdningsdannelse og egenskaper som refleksjon, kritisk vurdering og kildekritikk skal utvikles hos den enkelte, og vil være basis for all læring i Forsvaret.*”

Den pedagogiske modellen i utdanningen er derfor preget av:

- kadettene mulighet for å ta initiativ og bidra aktivt i læreprosessen
- medbestemmelse i utdanningen
- ansvarliggjøring av kadettene ved at de selv på egen hånd ser viktigheten av å tilegne seg lære- og arbeidsstoffet
- gjensidig veiledning i læreprosessen både i skole- og praksisperioder
- at arbeidsprosessene er av stor betydning i tillegg til innholdet
- at ny kunnskap tas i bruk umiddelbart

Utdanningen er preget av en bevisstgjøring av hva vi gjør, hvorfor vi gjør det, og hvordan vi gjør det.

Samtidig er utdanningen rettet mot den lavere lederen i organisasjonen. Det betyr at faglig dyktighet gjennom drill og overinnlæring i ferdighetsfag også preger deler av utdanningen.

Veiledning, samøvinger med andre avdelinger og tjeneste ved operativ avdeling (OJT⁹) og/eller ved felles grenvise kompetansemiljøer¹⁰ er viktige læringsmetoder.

Karakterutskrift

Det utstedes karakterutskrift for 1. året av KS GJG, som beskrevet i Tff kl. 4 pkt. 4.7.1. Karakterutskriften viser de emner det er tatt eksamen i. For høyskoleemnene (militærfaglig emnegruppe) er antall studiepoeng angitt.

10. Kvalitetssikring og evaluering

Krigsskolens høyskoleutdanning er bl.a. underlagt deler av universitetsloven¹¹ med tilhørende forskrifter.

Universitetsloven og de aktuelle forskriftene (se vedlegg) stiller krav til KS om bl.a. forskning og forskningsbasert undervisning og pålegger institusjonen å ha et tilfredsstillende system for

⁷ Unntak fra studiested Linderud leir: kadetter på KS logistikkutdanning har studiested Sjøkrigsskolen i Bergen og andre kadetter går på sivile høyskoler

⁸ Forsvarets doktrine for landoperasjoner (FDLO) pkt. 4.2

⁹ ”on the job”-trening

¹⁰ Tff kl 4 kapittel 4.1

¹¹ lov om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 nr. 15

kvalitetsstyring. Loven sikrer at kadettene er representert i institusjonens organer med beslutningsmyndighet og sikrer kadettens rettigheter i forbindelse med studiet.

Forskrift av 1. februar 2010 om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning stiller krav til institusjoners system for kvalitetssikring og angir standarder for akkrediterte institusjoner. I tillegg inneholder forskriften av 27. januar 2011 ("tilsynsforskriften") fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) mer detaljerte krav som bl.a. gjelder studiene, fagmiljøet, infrastruktur og kvalitetssikringen.

Krigsskolens system for kvalitetssikring gjelder derfor også for 1. år KS GJG.

Krigsskolen evaluerer emner, moduler og semestre.

I tillegg til det som blir dokumentert i kvalitetssystemet, foregår det en kontinuerlig dialog mellom kadetter og lærere innenfor hvert emne eller hver aktivitet (modul, øvelse eller tilsvarende) gjennom bruk av kontaktpersoner (POC-er) for hvert emne. Denne dialogen skal bidra til at det blir gjort fortløpende justeringer innenfor gjeldende studieplan (eller fagplan) og er en essensiell del av kvalitetssystemet.

Kompanisjefen skal fremlegge en semesterrapport for studieplangruppen etter endt gjennomføring. Rapporten inneholder innspill fra emneansvarlige og fra kompaniledelsen og evalueringer fra kadetter. Slike rapporter danner grunnlaget for årlig revisjon av studieplaner/fagplaner.

Krigsskolesjefen sender årlig en rapport til GIH.

11. Offisersutvikling

Sentralt under 1. år KS GJG er å utvikle et grunnlag for den offisersutviklingen som er en gjennomgående dimensjon i all læring og utvikling i profesjonsutdanningen på KS.

Offisersutviklingen i løpet av 1. året av KS GJG skal bidra til at kadettene har et solid grunnlag for å gjennomføre en bachelorgradsutdanning i studiets tre siste år, 1., 2. og 3. avd., samtidig som de etter 1. året av KS GJG skal være skikket til å fungere som lagførere – på lik linje med elever utdannet ved Hærens befalsskole.

Beskrivelsen i det følgende viser hvordan offisersutviklingen gjennomføres i første utdanningsår. Offisersutviklingen er en integrert del av alle fag og aktiviteter. Kadettene skal derfor hver dag kunne se hvordan dagens program og aktiviteter kan bidra til at de står sterkere rustet til å bli gode lagførere.

Offisersutviklingen er lagt opp med samlinger spredt over hele året. Det er laget et eget program for lederutviklingssamlingene ved 1. året av KS GJG. Samlingene har forskjellige hovedtemaer, men de skal alle bidra til at kadettene får god forståelse av lagførerrollen og at de ser hvordan de kan benytte ulike fag og aktiviteter, tilbakemeldinger og egen refleksjon for selvstendig å fungere som lagførere ved avslutning av første utdanningsår.

Offisersutviklingsprosessen er en grunnleggende faktor og en gjennomgående prosess i skoleperioden, hvor det i henhold til Tff kl 4 kap. 4 legges særlig vekt på holdninger og menneskesyn. Krigsskolen legger vekt på offisersutviklingen mot handlingskompetanse og de fem utviklingsområdene som beskrives i Tff kl 4. Disse områdene er:

- Utvikle holdninger
  - holdninger i samsvar med Forsvarets verdigrunnlag, kjerneverdier og Hærens offiserskodeks
- Selvforståelse
  - hvordan egen atferd innvirker på og tolkes av andre

- Mestringstro
  - både egen og undergittes mestringstro. Ta ut det beste i pressede og stressede situasjoner
- Lederrolle
  - forstå lederens rolle og lederskapets plass i organisasjonen
- Lederegenskaper
  - fem kjerneområder:
    - evne til å ta initiativ
    - evne til å oppnå tillit
    - evne til å håndtere usikkerhet
    - evne til omsorg
    - evne til handling (besluttsomhet)
  - selvledelse:
    - prioritere og systematisere egen tid
    - sette egne mål for eget arbeid
    - faglig læring og personlig utvikling
    - tenke positivt, utvikle god selvfølelse
    - gi seg selv belønninger ved suksess

Offisersutviklingen er beskrevet mer detaljert i undervisningsplaner.

12. Faglig innhold

Militærfaglig emnegruppe

- Militær ledelse, pedagogikk og etikk
- Taktikk og operasjoner
- Militær idrett og trening

Fellesfag

- Forvaltning og orienterende fag
- Engelsk
- Matematikk
- Vognførerkurs MB

Ferdighetsfag

- Instruksjon
- Førings
- Våpentjeneste/skytebanetjeneste
- Felttjeneste/øvelser
- Sanitet
- FOS BS

Høyskolefag

Se militærfaglig emnegruppe i kapittel 13.

Fellesfag

Fellesfagene skal dekke Krigsskolens behov for fagspesifikk utdanning og spesialisering slik at de uteksaminerte kandidatene blir i stand til å kunne gå inn som kadetter i Krigsskolens 1. avdeling (som er det andre året av fireårig KS GJG).

Fagkategorien omfatter forvaltning og orienterende fag, engelsk, grunnleggende matematikk (real) og vognførerkurs MB (Mercedes Benz, Hærens feltvogn). Se beskrivelse av fagene i kapittel 14.

Ferdighetsfag

Kadettene skal gjennom en kombinasjon av teoriundervisning og praktisk øving gis ferdigheter som gjør at de mestrer rollen som enkeltmann, lagfører og instruktør.

De skal bl.a. kunne løse oppdrag i mørke og lyse og i varierende klimatiske forhold.

Ferdighetsfagene omfatter våpentjeneste, felttjeneste, sanitet og vintertjeneste. Se beskrivelse av fagene i kapittel 15.

13. Militærfaglig emnegruppe

Høyskolefagene – militærfaglig emnegruppe – består av tre emner: *militær ledelse* (15 sp), *taktikk og operasjoner* (10 sp) og *militær idrett og trening* (5 sp).

Emne: militær ledelse

15 studiepoeng

Militær ledelse har tre temaer: *militært lederskap*, *militær pedagogikk* og *etikk*.

Mål og hensikt

Målet med *militær ledelse* er å bidra til at kadettene får en grunnleggende teoretisk plattform i ledelse og at kadettene skal lære seg hvordan de anvender det militære lederskapet i den hensikt å påvirke soldater og befal slik at oppdrag løses. Utdanningen skal være med på å skape kunnskap og forståelse for sammenhengen mellom krav til en militær leder og hvordan lederen omsetter kravene til et praktisk velfungerende lederskap.

I den nye fellesoperative doktrinen sammenfattes lederkravene i sammenbindingen mellom verdier, kunnskaper og ferdigheter, være – vite – handle. Kadettene skal bli offiserer (være). De skal etablere et robust teoretisk fundament å lede ut fra (vite), og de skal lære å utøve det militære lederskapet gjennom handling (handle).

Arbeidsmåter/organisering

Det er lagt opp til en kombinasjon av studentaktive undervisningsformer (gruppediskusjoner, problemløsning, oppgaveløsning og refleksjon), militære øvelser og forelesninger/foredrag. Kadettene blir pålagt og oppmuntret til å ta lederoppgaver og å gi både muntlige og skriftlige presentasjoner i forbindelse med oppgaver.

Pensum for emnet overlapper med tilsvarende pensum både ved Hærens befalsskole (HBS) og 1. avdeling av treårig krigsskoleutdanning. Den delen av pensum som det også undervises i ved HBS, vies mest oppmerksomhet og underkastes relativt sett dypere studier. På denne måten sikrer KS at kadettene ved gjennomgående krigsskole oppnår det samme kunnskapsnivået som de kadettene som begynner i 1. avdeling med Hærens befalsskole som grunnlag. Den øvrige delen av pensum er satt sammen for å forberede kadettene på noe av det spesifikke ved Krigsskolens lederutdanning og offisersutvikling, og det kan tjene som introduksjon til pensum som står sentralt i undervisningen i 1. avdeling. Pensum er i tillegg valgt ut for å kunne anvendes i den gjennomgående offisersutviklingen. Relevante deler benyttes som grunnlag og forstudium før, under og etter lederutviklingssamlingene (LU-samlingene).

Vurdering

Skriftlig eksamen av inntil 6 timers varighet. Bokstavkarakter.

Militært lederskap

Militært lederskap er definert som det profesjonslederskapet som anvendes av militære offiserer. Militært lederskap er viljen og evnen til på vegne av nasjonen effektivt å lede militære avdelinger og bruke militær makt og militære virkemidler tilpasset situasjonen for å løse pålagte militære oppdrag i fred, krise og krig. Militært lederskap handler om å løse militære oppdrag og ta vare på sine menn og kvinner under forhold og situasjoner som i sin ytterste konsekvens kan handle om liv og død. Militært lederskap i sin mest ekstreme form handler om å kunne lede effektivt i situasjoner hvor de undergitte gir uttrykk for redsel, frykt og angst, hvor de er fysisk og psykisk presset, og hvor normale motivasjonsfaktorer er fraværende. Militært lederskap handler om å kunne lede under svært forskjellige geografiske

og klimatiske forhold. Det handler om å utvikle militære avdelingers og militære leders vilje og evne til å løse oppdrag på en mest mulig effektiv måte.

Innhold

Teorigrunnlag, motivasjon, situasjonsbestemt ledelse, team og teamutvikling, kommunikasjon, situasjonsbevissthet, problemløsning og beslutningstaking, personlig utvikling og refleksjon som læringsform, praktisk beslutningstrening, organisasjonskultur.

Mål

- Temaet skal gi kunnskap (vite) og forståelse for sammenhengen mellom krav til en militær leder (være) og hva lederen må og bør gjøre for å omsette kravene i praktisk velfungerende lederskap (handle).
- Temaet skal gi kadettene en grunnleggende teoretisk plattform i ledelse.

Militær pedagogikk

Militær pedagogikk gjelder prosessen som gjør kadettene i stand til å bekle rollen som instruktør og veileder i grunnleggende militær undervisning og utdanner kadettene til å mestre et bredt utvalg av pedagogiske tilnærminger i utdanning av mannskaper.

Innhold

Pedagogisk teori, studieteknikk, praktisk undervisningslære, gjennomføring av instruksjonstime (militær idrett og trening, stridsteknikk eller annet egnet tema), presentasjon og formidling.

Mål

- Kadettene skal selvstendig kunne være instruktører og delta som hjelpeinstruktør ved mer kompleks undervisning, bl.a. grunnleggende skyteøvelser.
- Kadettene skal bevisstgjøres om det totale omfanget og ansvaret de har som instruktører, bl.a. skal de forstå sammenhengen mellom planlegging, gjennomføring og evaluering av læringsaktiviteter.

Etikk

Etikk handler om å ta stilling til hvordan vi skal leve og oppføre oss som mennesker, hvordan vi skal leve sammen og hvordan vi begrunner våre handlinger. Etikk er refleksjon over det vi kaller moral. Moral kan på sin side bestå av alt fra enkle grunnregler via personlige holdninger til mer grunnleggende verdier som samfunnet og Forsvaret ønsker å bygge på og realisere. I etikken tar vi derfor opp de grunnleggende, de vanskelige og de brysomme spørsmålene i nær tilknytning til og integrert i andre emner og aktiviteter. Etisk refleksjon skal oppøve kadettens evne til å forutse og forberede seg på moralske dilemmaer slik at kadettene skal kunne mestre militære forhold av moralsk karakter på en reflektert, begrunnet og ansvarlig måte.

Innhold

Etikkteori, ledelse og avdelingsmoral, militær profesjonsidentitet, samliv, operasjoner i utlandet og "Code of Conduct" (kodekser/retningslinjer for hvordan en skal opptre), tap av egne soldater, om å ta liv, refleksjon rundt etiske problemstillinger i tjenesten og ved praktiske arenaer.

Mål

- øve seg i å reflektere rundt etiske problemstillinger i forbindelse med tjenesten
- innsikt i hvordan en leder kan påvirke holdninger og verdier i en avdeling
- kjennskap til etiske grunnprinsipper

- kjennskap til hvordan en håndterer tap av egne soldater i en avdeling og reaksjoner etter slike hendelser

Pensumlitteratur for militær ledelse

Militært lederskap

- Berntsen, Jørn Erik (2007). *Tanker om militært lederskap i kritiske situasjoner*. Tanker om militært lederskap i utvikling. Oslo: Krigsskolen. s. 26–34 9 sider
- Eid, Jarle og Johnsen, Bjørn Helge. *Operativ psykologi*. kapittel 5, 9, 16 og 17. 71 sider
- Eriksen, Jørgen W. og Sookermany, Anders McD. (2007). I *Veglederen, Et festskrift til Nils Faarlund*. GAN Aschehoug.
- Heier, Tormod og Robert Mood. "Leuge veg-valg" i et moderne Forsvar. s. 268–273
  - Huitfeldt, Tønne. *Situasjonsorientert lederskap anno 1967*. s. 274–275
  - Rieber-Mohn, Carl. *Situasjonsbestemt lederskap – et møte mellom teori og praksis i fjellveggen!* s. 276–287.
- 19 sider
- Forsvarets fellesoperative doktrine* (2006) Oslo: Forsvarets stabsskole, s. 157–163. 7 sider
- Generalinspektøren for Hæren. *Mål og retningslinjer for lederutviklingen ved Hærens befalsskoler*. s. 6–8. 3 sider
- HFL 400-1, *Håndbok i lederskap for Luftforsvaret*. 295 sider
- Hosar, Hans. P. (2000) *Kunnskap, dannelse og krigens krav – Krigsskolen 1750–2000*. Otta: Elanders Publishing. s. 10–17. 7 sider
- Huitfeldt, Tønne. *Militært lederskap i krig*. (Minneord ved generalmajor Sverre Bratlands bortgang 29. april 2002). 10 sider
- Krigsskolen. *Fra godt sagt til godt gjort – lederutvikling og lederutdanning i praksis*. Oslo: Lobo Media. 103 sider
- Krigsskolen. Temahefte. *Grunnsyn på ledelse*, hefte 1, 2, 3, 4 og 6. 44 sider
- McCoy, Bryan, P. *Passion of Command* (2007). Quantico, Marine Corps Association. 83 sider
- Mood, Robert. *Lederskap i en ny tid*. Tanker om militært lederskap i utvikling (2007). Oslo: Krigsskolen. s. 7–11. 5 sider
- Smith, Rupert (2007). *The Young Officer Joins his Regiment*. Tanker om militært lederskap i utvikling. Oslo: Krigsskolen. s. 12–14 3 sider
- UD 3-1 (1974) *Veiledning i militært lederskap*. Oslo: Forsvarets overkommando / Hærstaben, s. 169–178. 9 sider

Bang, Henning (1995). *Organisasjonskultur*. Tano. 3. utgave. Kap. 2. Hvordan er organisasjonskultur blitt definert. s. 20–27. 8 sider.

Militær pedagogikk

Gravem, Finn (2007). ”UD 3-2 Veiledning i militær undervisning (1984) – Revisjon av en lærebok i instruksjon eller en helt ny lærebok” i Tanker om militært lederskap i utvikling. Oslo: Krigsskolen. 5 sider

Forsvarets skolesenter (2006). *Forsvarets pedagogiske grunnsyn*. Oslo: Forsvarets skolesenter. 57 sider

Hæren (2008). *Sikkerhetshåndbok*. Sikkerhetsinspektøren. 3. utgave,. 126 sider

Hæren (2005). *Trening for operasjoner*. GIH,. 37 sider

Hæren (2006). *Trening for operasjoner II*. GIH.

- Seear, Mike, Major (UK Army Retd *Training before, during and after an Expeditionary Warfare Operation*. s. 10–19.
- Skaret, Knut Simen, *Det sitter mellom øra – kvalitetstrening av små enheter*. s. 82–85.
- Bruøygard, Terje. *You fight as you train – betraktninger rundt trening av krigere*. s. 88–92.
- Bjørnæs, Stig. *Helhetsbasert læring (HBL) – effektivt og engasjerende*. s. 192–196
- Oland, Hans Jørgen. *Verden er en sikker læremester, men tar seg grovt betalt*. s. 197–198.

26 sider

Larsen, Rolf Petter (2001). *Praktisk undervisningslære*. Oslo: Cappelens Forlag as. 256 sider

UD 2-1 (2011) *Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet*, s. 21–39. 19 sider

UD 3-3 (1986) *Råd og vink for instruktøren*. Oslo: Forsvarets overkommando / Hærstaben. 16 sider

Militæretikk

Dahl, Arne Willy (2004). ”Hva kan vi lære av Abu Ghraib?”, i *PACEM* 7:2. s. 129–135 7 sider

Eidhamar, Are (2006). ”Etisk tenkning” i *Militæretikk*. Nils Terje Lunde og Bård Mæland (red.) (Trondheim: Tapir Akademisk Forlag. s. 31–47. 14 sider

French, Shannon E. (2003). “The Code of the Warrior: Why Warrior Need a Code” i *PACEM* 6:1. s. 5–16. 12 sider

Holten, Torstein (2001). ”Æren er kortvarig – smerten varer evig. PTSD – krigens usynlige sår” i *PACEM* 4:2. s. 195–208. 14 sider

Klevberg, Kyrre (2007). ”’Be som du aldri før har bedt’. Refleksjoner rundt feltpresttjenesten før og etter stridshandlingen i Meymaneh, Afghanistan 7. februar 2006” i *PACEM* 10:1. s. 51–61. 11 sider

- Lunde, Nils Terje (2006). "Avdelingsmoral" i *Militæretikk*. Lunde, Nils Terje og Bård Mæland (red.) Trondheim: Tapir Akademisk Forlag. s. 169–181. 10 sider
- Mæland, Bård (2006). "Yrkeskodeks – offiseren og profesjonen" i *Militæretikk*. Lunde, Nils Terje og Bård Mæland (red.) Trondheim: Tapir Akademisk Forlag. s. 93–113. 16 sider
- Mæland, Bård (2005). "Skadeskutt idealisme – norsk offisersmoral i Kosovo" i *PACEM* 8:1. s. 5–18. 14 sider
- Mood, Robert (2005). "Skadeskutt idealisme – respons" i *PACEM* 8:1. s. 19–23. 5 sider
- Røkenes, Tone Helene (2005). "Det språklige ingenmannsland. Den norske bataljonen i Kosovo, perioden 2002–2003" i *PACEM* 8:1, s. 25–32. 8 sider
- Mæland, Bård (2005). "Språk, følelser og utlufting i Kosovo. En respons til Robert Mood og Tone Helene Røkenes" i *PACEM* 8:1. s. 33–40. 7 sider
- Syse, Henrik (2004). "Hvilken ballast trenger en god soldat" i *PACEM* 7:1. s. 31–37. 7 sider

Emne: taktikk og operasjoner

10 studiepoeng

Emnet har to temaer: *taktikk og operasjoner*.

Mål og hensikt

Målet med *taktikk og operasjoner* er å lære kadettene sammenhengen mellom teknikk, taktikk og operasjoner for å forstå hvordan ulike maktmidler og metoder nyttes som en del av statens maktapparat. Hensikten er å gjøre kadettene i stand til å ta mest mulig hensiktsmessige beslutninger på lagsnivå. Utdanningen skal gi kadettene forståelse for og innsikt i den prosess som går gjennom den organisasjonen de er en del av, hvordan den utvikles, utformes og brytes ned til laveste nivå. Utdanningen skal òg gi kadettene kompetanse til å lede avdelinger på lagsnivå i alle typer operasjoner.

Arbeidsmåter/organisering

Undervisningen i taktikk og operasjoner organiseres som en kombinasjon av teoretiske forelesninger og praktiske øvelser.

Grunnlaget for emnet gis som forelesninger. Øvelser og trening i bruk av beslutningsstøtteverktøy og prosedyrer, som plan- og beslutningsprosessen (PBP), veksler mellom individuelle oppgaver og gruppearbeid. Gjennomføring av operasjoner belyses med kartøvelser, taktiske øvelser uten tropper (TØUT) og bruk av simulatorsystemer. Oppgaveløsning forutsetter både gruppearbeid og individuelt arbeid for å videreutvikle evnen til beslutningstaking.

Den viktigste arenaen for å koble sammen de ulike temaene som understøtter taktikken, er Krigsskolens felttjenesteøvelser. Disse øvelsene gjennomføres i begge semestre og øker i kompleksitet i løpet av studiet. Øvelsene ses spesielt på som arenaer hvor militært lederskap

og taktikk smelter sammen til en helhet hvor kadettene får forberede, erfare og reflektere over hvordan en militær avdeling må forberedes på og ledes til innsats.

Sikkerhetspolitikk, forsvarspolitik, E- og S-tjeneste og forsvarskunnskap blir først undervist i teorileksjoner. Deretter blir undervisningen rettet inn mot å vise kadettene hvordan temaene påvirker kadettene i praksis. Det samme gjelder forståelsen av konfliktpennet som de må være forberedt på, og utfordringene ved å bruke makt på vegne av staten og det internasjonale samfunn. Temaet operasjoner blir derfor samkjørt tett med øvrige temaer, spesielt taktikk og stridsteknikk, som praktiske øvelser på enkeltmanns-, lags- og troppsnivå.

Skriftlige innleveringer av oppgaver gruppevis og individuelt gjennomføres for å kvalitetssikre undervisning og læring.

Vurdering

Det gjennomføres én eksamen.

Taktikk og operasjoner: muntlig eksamen i form av ordrefremføring. Eksamen består av utarbeidelse og muntlig fremføring av en lagførers 5-punktsordre. Bestått / ikke bestått.

Taktikk

Hensikten med taktikkundervisningen er å gi kadettene en overordnet forståelse for bruken av stridsmidlene på lagsnivå og anvendelsen av dem i ulike situasjoner. Kadettene skal få kjennskap til *plan- og beslutningsprosessen* (PBP) som et grunnlag for videre utdanning i faget. Utdanningen er rettet mot lagførernivå, og gir innsikt i operasjoner på lags-, tropps- og kompaninivå.

Mål

Kadettene skal

- selvstendig kunne planlegge og gjennomføre oppdrag på lagsnivå
- forstå og selvstendig kunne motta, utarbeide og formidle ordrer på lagsnivå
- forstå tankegangen rundt kjernefunksjonene *finne, binde, manøvrere* og *slå*
- kjenne til stridsutvikling fra kompaninivå ned til lagsnivå
- kjenne til PBP på troppsnivå

Innhold

Temaet inneholder *utvikling til strid* (UTS) på lags- og troppsnivå, oppdragsanalyse på lags- og troppsnivå, plan- og beslutningsprosessen (PBP) fra kompani ned til lag, ordre og ordregiving med utgivelse av og fremføring av muntlig ordre på lagsnivå. Det gjennomføres flere taktiske øvelser uten tropper (TØUT) på lags- og troppsnivå i ulike stridsformer. Øvelsene omfatter også simulatortrening.

Operasjoner

Hensikten med *operasjoner* er å gi kadettene grunnleggende forståelse av den profesjonen de har valgt.

Mål

Kadettene skal

- forstå sin rolle og sitt ansvar som en del av statens maktapparat
- forstå den militære profesjons egenart
- forstå Forsvarets rolle og oppgaver
- være i stand til å ta ansvaret og forpliktelsene som hviler på dem ved bruk av makt

Innhold

Temaet gir en grunnleggende innføring i sikkerhets- og forsvarspolitik og viser sammenhengen mellom denne politikken og Forsvarets oppgaver og organisasjon. *Operasjoner* gir kadettene en grunnleggende innføring i sikkerhetstjeneste og etterretning i Forsvaret. Temaet gir kadettene en grunnleggende innføring i hvilken type konflikter Hæren kan tenkes brukt i, med vekt på internasjonal krisehåndtering og bruk av makt.

Pensumlitteratur for taktikk og operasjoner

Taktikk

- HVS (2010). *Håndbok for fotlaget i felt* 196 sider
- HVS (2010). *Håndbok for fottroppen i felt*, 201 sider
- HVS (2009) *Plan- og beslutningsprosess Kp-esk*, 23 sider

Støttelitteratur taktikk

- FR 7-0-4 (2002). *Mekinfr i felt*, Rena: Våpenskolen for kavaleriet,. 216 sider
- AAP-6A (2000). *Militære tegn og symboler*. FSTS. 46 sider
- SÆP 42 (2005). *Patruljetjeneste, håndbok for kystjegere*. SSKA, 200 sider

Operasjoner

- Archetti, E. (1984). Om maktens ideologi – en krysskulturell analyse i: A.M. Klausen, *Den norske væremåten: Antropologisk søkelys på norsk kultur*. Oslo: Cappelen.. s. 45–59. 14 sider
- Dahl, Ø. (2001). *Møtet mellom mennesker: interkulturell kommunikasjon*. Kap. 3 ”Kultur og kommunikasjon”. Oslo: Gyldendal. s. 55–79. 24 sider
- Diesen, S. (2000). *Militær strategi*. Oslo: Cappelen, s. 15–19. 5 sider
- Forsvarsdepartementet (2004). *Styrke og relevans – strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: FD. s. 6–80. 75 sider
- Forsvarsdepartementet. *Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste*. 25 sider
- Forsvarsdepartementet. *Forskrift om personellsikkerhet*. 10 sider
- Forsvarsstaben (2004). *Forsvarets doktrine for landoperasjoner*. Oslo: FST. s. 15, 16 og 17. 3 sider
- Forsvarstaben. (2007). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Oslo: Forsvarstaben. kap. 2 og 6. s. 13–51 og s. 157–163. 46 sider
- Hærstaben. *HF 2-1, Sikkerhet i Hæren*

- Jensen, Jørgen (1953) *Krigen i Norge 1940 – Glåmmadalføret, Trysil og Rendalen*. Oslo: Gyldendal norsk forlag., side 200–217. 14 sider
- Judge Advocate Division (2002). The Relationship between Rules of Engagement and the Law of War. *Marine Corps Gazette*, June 2002, s. 50–51. 2 sider
- Krulak, Charles C. (1999). *The Strategic Corporal: Leadership in the Three Block War* (Marines Magazine, January 1999). 5 sider
- Ordrer fra oberst Hjort av 19/4 og 20/4-1940. Riksarkivet / Forsvarets krigshistoriske avdeling. 2 sider
- Parker, Geoffrey (red) (1995). *Warfare, Cambridge illustrated history*. Cambridge university Press. side 340–373. 33 sider
- Rapport fra løytnant Skeibrok Heskestad, Riksarkivet / Forsvarets krigshistoriske avdeling, Side 1–9. 9 sider
- Skyte- og vinterskolen for infanteriet (2001). *Infanteribataljonen i fredstøtteoperasjoner, Hefte 5 Geværtroppen*. SVI. s. 45–59. 15 sider
- Skyte- og vinterskolen for infanteriet (2001). *Infanteribataljonen i fredstøtteoperasjoner, Hefte 4 Geværkompaniet*. SVI., s. 15, 16 og 17. 3 sider
- Werner-Hagen. Knut. *Løytnanten, Opptøyene i Kosovo i mars 2004*. 10 sider

Emne: militær idrett og trening (MIT)

5 studiepoeng

Mål og hensikt

Militær idrett og trening tar utgangspunkt i at god fysisk form og en robust helse er en grunnleggende forutsetning for operativ yteevne for alt militært personell. Emnet forutsetter at kadettene har tilegnet seg kunnskaper i treningslære fra ungdomsskolen og videregående. Kadettene skal ut fra egne forhåndskunnskaper, tilgang til litteratur og undervisning bli i stand til å reflektere over emnet og integrere kunnskapen i sin egen bevissthet og adferd.

Hensikten med emnet er at kadettene skal starte en personlig utvikling og læringsprosess med sikte på å tilegne seg etablerte treningsvaner og en varig aktiv livsstil, for derigjennom å bidra til utviklingen av en robust offiser. MIT skal på dette nivået gi kadettene grunnleggende kunnskaper om og et bevisst forhold til verdien av ulike bevegelsesaktiviteter, trening og energi.

Hovedmålet med emnet er å utdanne kadetter som har grunnleggende *kunnskaper, ferdigheter og holdninger* til å mestre de operative kravene som profesjonen og utdanningen krever. Emnet skal utvikle kadettene *kunnskaper* slik at de blir i stand til å planlegge og iverksette tiltak som bidrar til at den fysiske og psykiske robusthet blir opprettholdt eller økes. Emnet skal utvikle kadettene *ferdigheter* slik at de mestrer de fysiske og psykiske kravene som utdanningen og profesjonen krever. Emnet skal utvikle kadettene *holdninger* slik at de i løpet av utdanningen intuitivt ønsker å utvikle sin fysiske yteevne og psykiske hardførhet.

Emnet skal være basert på generell idrettsvitenskaplig kunnskap, men den militære konteksten skal dominere tilnærmingen. Den øvrige militære aktiviteten skal integreres i emnet slik at de operative militære kravene skal trekkes inn i soldatenes refleksjon og bevissthetsutvikling.

Arbeidsmåter/organisering

Emnet skal integreres i de militærfaglige emnene *militær ledelse og taktikk og operasjoner*. Sammenhengen mellom effektivt militært lederskap og offiserens fysiske og psykiske stridsevne skal være et sentralt tema i emnet. MIT skal være en av flere praktiske arenaer som skal benyttes til trening av instruktør- og lederferdigheter. Krigsskolens felttjenesteøvelser ses spesielt på som arenaer hvor kadettens fysiske og psykiske ressurser blir satt på prøve i en integrert del av hele offisersutviklingen. Komplekse felttjenesteøvelser inngår derfor som viktige treningsarenaer for kadettene i emnet, og øvelsene viser i hvilken grad kadettene tilfredsstillende operative kravene.

Den teoretiske formidlingen skal være satt sammen av forelesninger og gruppearbeid. Aktivitetene for hvert tema skal avspeile problemstillinger som er berørt i teorien.

Emnet skal bevege seg i skjæringspunktet mellom teori og praksis, der praksisøktene skal gi kadettene mulighet til kroppslig å erfare ulike former for aktivitet og gjøre kadettene i stand til å vurdere metodiske forhold knyttet til egen trening.

Den regelmessige fysiske treningen skal organiseres etter de vanlige generelle prinsippene for fysisk trening og skal være allsidig og variert med fornuftig progresjon, mengde og intensitet.

Innhold

MIT omfatter *teoripensum, aktivitetstimer og regelmessig fysisk trening*. Den teoretiske undervisningen omfatter *treningslære*. De påfølgende aktivitetstimene relateres til teorien og inkluderer problemstillinger fra teoritimene.

Viktige teoritemaer innenfor emnet er bl.a.

- utholdenhet
- styrke
- kart og kompass
- treningslære

Vurdering

Emnet har fire eksamener: én skriftlig prøve og tre fysiske prøver i egenferdighet.

1. semester	Skriftlig eksamen i treningslære. Bestått / ikke bestått.
2. semester	3000 m løp (iht. Tff. gr. 43). Bokstavkarakterer.
2. semester	Styrketester (iht. Tff gr. 43). Bokstavkarakterer (gjennomsnitt av de tre øvelsene sit-ups, push-ups og hang-ups).
1. og 2. semester	Orienteringsløp og ferdighetsmerker

Det er krav til bestått på hver deleksamen. Hver av de fysiske deleksamenene teller likt og gir en samlet bokstavkarakter (A–F) i emnet. Ved stryk på en deleksamen må bare den deleksamenen som ikke er bestått, tas på nytt (kontinuasjon). Det gjennomføres to tellende prøver i hver av de tre øvelsene i egenferdighet (3000 m løp, styrketestene og orientering). Beste resultat gir eksamenskarakter.

Eksamen 3000 m-løp: Tabellen nedenfor viser øvre tidsgrense for hver karakter

Karakter	Menn	Kvinner
A	10:10	11:20
B	10:55	12:05
C	11:45	12:50
D	12:35	13:40
E	13:30	14:30
F	mer	mer

Eksamen styrkeøvelser: Tabellen nedenfor viser det antallet som kandidaten må klare på hver styrkeøvelse for å oppnå de forskjellige karakterene.

Karakter	Sit-ups menn/kvinner	Push-ups menn	Push-ups kvinner	Hang-ups menn	Hang-ups kvinner
A	63	40	23	12	18
B	53	34	20	10	15
C	42	28	17	8	12
D	31	23	14	6	9
E	20	16	10	4	5
F	Færre	Færre	Færre	Færre	Færre

Eksamen orienteringsløp og ferdighetsmerker: Karakterutregningen i orienteringsløp tar utgangspunkt i en basistid. **Basistiden** tilsvarer gjennomsnittstiden for de 60 % midterste på resultatlisten, kvinner og menn, etter at kvinnene har fått sin løpstid justert. Kvinner skal ha et fratrekk på 20 % av **vinnertiden**.

Karakter	Basistid
A	- 30 %
B	- 15 %
C	+ 10 %
D	+ 25 %
E	+ 40 %
F	lengre tid

Karakteren i orientering (beståttkarakterene B–E) forhøyes med ett karaktertrinn dersom kadetten greier kravet til tre av følgende ferdighetsmerker:

- Marsjmerket
- Infanterimerket
- Femkampmerket
- Skimerket
- Feltidrettsmerket
- Skiskyttermerket
- Den store havhesten

Se også kapittel 7 om opptak på 1. avdeling av treårig krigsskoleutdanning.

Pensumlitteratur

Säfvenbom, Reidar og Anders McD Sookermany (red.). (2008). *Kropp, bevegelse og energi i den grunnleggende soldatutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gjerset (red.). (2006). *Idrettens treningslære*. Oslo: NIH, NIF, Universitetsforlaget.

TfF Gr. 43. (2008). *Fysisk fostring i Forsvaret*.

Arbeidshefte og DVD i fysisk trening for Forsvaret. (2005). NIH/F,

14. Fellesfag

Forvaltning og orienterende fag

56 timer

Mål og hensikt

Hensikten med faget er å bidra til gjøre elevene i stand til å ivareta sin rolle som offiserer, bl.a. kjenne til offiserens plikter og ansvar for forvaltning av materiell, personell og økonomi.

Innhold

Faget tar for seg følgende temaer:

- Forvaltningstjeneste i Forsvaret
- Helse, miljø og sikkerhet
- Miljøvern og miljøledelse
- Voksenopplæring
- Tillitsmannsordningen

Forvaltningstjeneste i Forsvaret

Hensikt og mål med utdanningen i forvaltningstjeneste er å gi elevene grunnleggende kunnskap for å kunne ivareta sin rolle som befalingsmenn i og utenfor tjenesten.

Elevene skal kjenne til det ansvar for forvaltning av materiell, personell og økonomi de får som tjenestemenn.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Hensikt og mål med utdanningen i HMS er å sikre at elevene får nødvendige kunnskaper om HMS i henhold til AMLs (arbeidsmiljølovens) krav.

Elevene skal få kunnskaper om de viktigste sivile lover og forskrifter som gir føringer i det systematiske HMS-arbeidet, og kjenne til de unntak som gjelder for Forsvaret.

Miljøvern og miljøledelse

Hensikt og mål med temaet er å sikre at elevene får tilstrekkelig kunnskap om norsk miljøvernlovgiving og den miljømessige betydningen militær aktivitet og ferdsel har i alle forsvarsgrener. Temaet skal sikre at elevene får tilstrekkelig kompetanse om egen forsvarsgrens miljøaspekter og miljøpåvirkninger.

Voksenopplæring (VO)

Hensikt og mål: Det skal gjennomføres informasjon om VUPIKT (velferd, undervisning, prest, idrett, kantine, TMO (tillitsmannsordningen)) i forbindelse med opptak som elev / innrykk.

Tillitsmannsordningen (TMO)

Hensikt og mål: Elevene skal etter undervisningen i temaet kunne:

- vite hvordan tillitsmannsordningen virker i Forsvaret og ved avdelingen
- selvstendig utføre valg av tillitsvalgte
- kunne dekke vervet som befalsrepresentant i lokalt utvalg

Pensumlitteratur

Forsvarssjefens direktiv for HMS-utdanning i FMO

Ramme- og utdanningsplan for gjennomgående HMS-utdanning i FMO (2005)

Forsvarssjefens rusmiddeldirektiv

Direktiv for utdanning i selvmordsforebyggende arbeid i Forsvaret

Støttelitteratur

Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø med kommentarer. ISBN 82-10-04337-4

Forsvarsdepartementets handlingsplan (2003). *Miljøvern i Forsvaret*

Forsvarssjefens direktiv for miljøvernutdanning i Forsvaret

Lovverk: *forurensingsloven, naturvernloven, plan- og bygningsloven, friluftsløven, kulturminneloven, avfall-, spesialavfall-, kjemikalie- og produktforskriften*

Eget lesehefte kompendium (FSS), DIVERSE artikler (2005)

Energikilden – (Sintef 2000)

TfF Undergruppe 414, Voksenopplæring i Forsvaret

Direktiv for utdanning i tillitsmannsordningen i Forsvaret (1998)

Reglement for Tillitsmannsordningen i Forsvaret (mai 1994), pkt. 7 ”Orientering og utdanning”.

Engelsk

80 timer

Mål og hensikt

Hensikten med engelskfaget er å bringe kadettene opp på et faglig nivå som setter dem i stand til å gjennomføre et bachelorstudium ved KS hvor engelsk inngår i fagkretsen og hvor en ikke ubetydelig del av faglitteraturen er på engelsk.

Mål for engelskundervisningen i 1. år av fireårig KS GJG er at kadettene skal kjenne og forstå grunnleggende grammatiske begreper og nå et praktisk nivå som setter dem i stand til å bruke engelsk skriftlig og muntlig mest mulig korrekt.

Arbeidsmåter/organisering

Undervisningen forutsetter stor egenaktivitet fra kadettens side. E-læring er en del av undervisningsopplegget, særlig for skriftlige øvinger. I tillegg forventes kadettene å gi presentasjoner og briefere i klassesammenheng. Annen aktivitet er bl.a. diskusjoner, gruppearbeid, pararbeid osv.

Innhold

Innholdet i engelskundervisningen er knyttet til temaer som berører kadettene som offiserer og ledere. Undervisningen retter søkelyset mot lederrollen, etiske problemer, praktisk lederskap og kommunikative ferdigheter på engelsk.

Vurdering

Skriftlig standpunktprøve. 4 timer. Standpunktprøven inneholder både en kort oversettelse og praktiske oppgaver i engelsk språk. Bestått / ikke bestått.

Pensumlitteratur

Laurie, Hugh, (1996) *The Gun Seller* London: Arrow Books.

First Year English (2011) kompendium

Aktuelt stoff fra aviser og tidsskrifter

Matematikk

10 timer

Mål og hensikt

Hensikten med faget er å repetere noen grunnleggende temaer fra ungdomsskolens / videregående skoles førsteklassematematikk og gjøre det mulig å følge undervisningen i militærteknologi ved KS i etterfølgende studieår.

Målet er at kadettene etter kurset skal kunne:

- analysere og finne løsninger på enkle problemstillinger der matematikk, bl.a. grafiske fremstillinger, kan brukes som verktøy
- forstå og anvende hovedprinsippene i brøkgregning og sette opp enkle likninger og kunne løse dem
- forstå hovedprinsippene i prosentregning
- bruke kalkulator til enkle beregninger

Arbeidsmåter/organisering

Kurset starter med en standpunktprøve på 2 skoletimer. Deretter gjennomføres 4 x 2-timers leksjoner med oppgavegjennomgåelser og øvinger. Kadettene oppfordres i tillegg til å søke veiledning via nettet fra skolens lærekrefter når det gjelder oppgaveløsning.

Pensumlitteratur

Utvalgte deler av kapitler og oppgaver fra egnede matematikklærebøker og oppgavesamlinger.

Vognførerkurs MB

50 timer

Mål og hensikt

Hensikten med vognførerkurs MB er å gi elevene egenferdighet for å kunne føre og vedlikeholde feltvogn MB.

Kadettene skal bestå vognførerutdanningen og få militært kjørebrev på feltvogn MB og skal deretter kunne bruke MB i den daglige tjenesten.

Arbeidsmåter/organisering

Kurset gjennomføres i sin helhet ved Forsvarets kjøreskole.

15. Ferdighetsfag

Våpentjeneste, skytebanetjeneste og stridsteknikk

256 timer

Mål for våpentjeneste, skytebanetjeneste og stridsteknikk

Kadettene skal etter endt utdanning **selvstendig** kunne, gjennomføre og lede utdanning i lagsrammen og kunne vedlikehold / MBK (materiellberedskapskontroll):

- på følgende avdelingsvåpen: lette avdelingsvåpen: Mg-3, 40 mm granatutskytingsrør (GUR), M-72, håndgranat, sektorvirkende ladning
- på følgende pyrotekniske hjelpemidler: signalpistol, knallskudd, snublebluss, lysrakett

Kadettene skal

- beherske primær- og sekundærvåpen i lyse og mørke under norske forhold, og under ledelse skal de være i stand til å gjennomføre og lede utdanning i lagsrammen, og de skal kunne vedlikehold / MBK
- **selvstendig** fungere under feltforhold i et stridsmiljø og bevare stridsevnen
- **som en del av et geværlag** beherske alle stridsformer og aktuelle oppdrag og gjøremål i rammen av laget, og som del av laget skal de kjenne til alle stridsformer og aktuelle oppdrag og gjøremål i rammen av troppen
- **under ledelse** kunne utføre tjeneste som lagfører i felt
- **selvstendig** kunne utføre tjeneste som skyteleder ved grunnleggende skoleskyting, bl.a. anvende aktuelle sikkerhetsbestemmelser og metode for risikovurdering
- **under ledelse** kunne gjennomføre tjeneste som skyteleder ved stridstekniske øvelser i lagsrammen med avdelingsvåpen

Våpentjeneste

MG-3

Kadettene skal selvstendig kunne vedlikeholde og benytte MG-3 og kunne bruke den i rammen av lag og tropp.

M-72

Kadettene skal kunne anvende M-72 i en taktisk ramme. Kadettene skal kunne benytte en M-72 selvstendig og kunne utnytte våpenets kapasiteter i tillegg til vedlikehold av øvingssystemet.

Håndgranat

Kadettene skal kunne bruke alle Forsvarets typer håndgranat innenfor en taktisk ramme.

40 mm

Kadettene skal kunne anvende 40 mm GUR i en taktisk ramme, bl.a. skal de kunne utnytte våpenets kapasiteter og kunne vedlikeholde våpenet.

Pistol

1. Kadettene skal bestå test på pistol, nivå 1, level 3.
2. Kadettene skal bestå eksamen praktisk skyteferdighet.

Rifle

Målet for utdannelsen er at skytteren skal beherske dynamisk stridsskyting som en del av et lag i dagslys og under ledelse i mørke.

Skytteren skal beherske skyting fra varierte skytestillinger og med variert ildvolum på avstander opp til 550 meter i lyse og under ledelse i mørke med og uten tilleggsutstyr (laserpeker, IR-lys, taktisk lys eller tilsv.).

Skytteren skal beherske skyting under stress i kombinasjon med andre aktuelle stridsteknikker.

Skytteren skal bestå standpunkttest 1-5 som beskrevet i UD 5-21-3 og UD 5-21-4.

Stridsteknikk

Stridsteknikkutdanningen gis som prioritert del av alle moduler i studieåret.

Våpenutdanningen gis som kursmoduler i forbindelse med stridsteknikken.

Innhold

Skytekurs rifle, 2 uker

Pyrotekniske kurs

M-72-kurs

40 mm GUR-kurs

MG-3-kurs, 1 uke

Pistolkurs

Vurdering

Skriftlige prøver etter hvert delkurs. Bestått / ikke bestått. Det er en forutsetning at kadettene består alle delprøvene for å bestå stridsteknikk.

Praktisk og teoretisk eksamen i stridsteknikk, våpentjeneste og skyting:

Våpentjeneste Én dag praktisk eksamen. Bestått / ikke bestått.

4 timer skriftlig eksamen. Bokstavkarakter.

Stridsteknikk 4 timer skriftlig eksamen. Bokstavkarakter.

Pensumlitteratur

HVS (2010). Håndbok for skyteinstruktør. 64 sider

TRADOK (2008). *UD 5-21-1 Retningslinjer for automatgevær 5,56 mm x 45 HK 416 N og 416 K. Hefte 1. Våpenkjennskap. Side 5–42.* 37 sider

TRADOK (2008). *UD 5-21-2 Retningslinjer for våpentjeneste automatgevær 5,56 mm x 45 HK 416 N og HK 416 K. Hefte 2, skyteutdanning. Side 9–177.* 168 sider

TRADOK (2008). *UD 5-23-1 Retningslinjer for optisk rødpunktsikte og 3X forstørrelse, materiellkjennskap, bruk og behandling. Side 4–15.* 11 sider

Forsvarets overkommando / Hærstaben (1988). *UD 6-1-1 Våpentjeneste pistol 9 mm x 19 P-80. Våpenkjennskap. Punkt 1–41.* 22 sider

- Forsvarets overkommando / Hærstaben (1988). *UD 6-1-2 Våpentjeneste pistol 9 mm x 19 P-80*. Skyteutdanning. Punkt 1–151. 53 sider.
- Forsvarets overkommando / Hærstaben (1989). *UD 6-4-1 Våpentjeneste maskingevær 7,62 mm x 51 MG 3*. Våpenkjennskap. Punkt 1–151. 60 sider.
- Forsvarets overkommando / Hærstaben (1989). *UD 6-4-2 Våpentjeneste maskingevær 7,62 mm x 51 MG 3*. Skyteutdanning. pkt. 1–105, 185–202, 206–227, 233–243. 48 sider.
- Forsvarets overkommando / Hærstaben (1988). *UD 6-21-1 Våpentjeneste rakettsystem 66 mm M72, M72A1 og M72A2*. Våpenkjennskap – Utdanning. Punkt 1–121. 40 sider.
2. bataljon / Brig N Hærens styrker (2005). *Lesehefte NM72 og NM72 F1 Reflekssett til MN72*. Side 2–18. 16 sider.
- TRADOK (2009). *UD 5-22-1 Retningslinjer for 40 mm granatutskytingsrør (GUR) AGHK 416. Hefte 1, våpenkjennskap og skyteutdanning*. Side 4–32.
- Infanteriinspektøren (1994). *UD 6-40 Håndgranater*. Punkt 1–78. 33 sider.
- Forsvarsstaben (siste utgave). *UD 2-1 Forsvarets sikkerhetsreglement for landmilitær virksomhet*. 450 sider.
- Ingeniørinspektøren (2000). *UD 9-13-9 Feltarbeider alle våpen Hefte 9 Sektorvirkende ladninger M19 og M100*. Side 7–40. 33 sider.

Støttelitteratur

Tekniske håndbøker og skyterekker til de aktuelle våpen.

Felttjeneste og -øvelser

244 timer + øvelser

Mål og hensikt

Hensikten med felttjeneste og -øvelser er å tilføre kadettene de grunnleggende ferdighetene som kreves på lagsnivå for å løse oppdrag som lagførere i fred, krise og krig. Videre skal faget gi et grunnlag for videre utdanning i taktikk.

Kadettene skal

- beherske stridsteknikk på lagsnivå
- under ledelse nytte stridsteknikk på troppsnivå

Vurdering

Skriftlig eksamen av 3 timers varighet. Bokstavkarakter.

Se pkt. 7 om opptak til 1. avdeling på Krigsskolen

Sanitet

50 timer

Mål og hensikt

Målet er at kadettene tilfredsstiller sanitetsutdanning til nivå 2.

Arbeidsmåter/organisering

Utdanningen gis som kurs over en uke.

Vurdering

Skriftlig og praktisk prøve. Bestått / ikke bestått.

FOS BS

3 uker

Mål og hensikt

Målet med deltagelse som instruktør på felles opptak og seleksjon er å:

- gjennomføre praktiske instruksjoner
- lede puljer av kandidater til befalsutdanning
- informere om skolehverdagen og Krigsskolen

Bl.a. skal kadettene kunne planlegge og gjennomføre instruksjon/leksjon for puljer på troppsstørrelse for å kunne fungere som instruktør for en militær avdeling.

Arbeidsmåter/organisering

Kadettene skal under opptaket administrere og lede puljer av kandidater til befalsutdanning i Hæren. De skal planlegge og gjennomføre grunnleggende leksjoner for kandidatene og være deres nærmeste kontakt. Kadettene må koordinere internt hvordan de fordeler arbeidsoppgaver og skaffer materiell.

Innhold

FOS er en arena for praktisk utøvelse av erfaringer gjort gjennom utdanningsåret.

Vurdering

Kadettene får muntlige kommentarer og tilbakemeldinger underveis.

Pensumlitteratur

UD 3-2 Veiledning i militær undervisning. Forsvarets overkommando / Hærstaben, 1984.

Pensum i pedagogikk (militær ledelse) er også teorigrunnlag.

UD 2-1 Sikkerhetsreglementet.

Praktisk instruksjon

100 timer

Mål og hensikt

Målet er at kadettene skal kunne fungere som instruktører for en militær avdeling. De skal selvstendig kunne planlegge og gjennomføre instruksjon/leksjon for tropp. Hensikten er å trene kadettene i rollen som instruktører og å teste om de har forstått det teoretiske grunnlaget i militær ledelse.

Arbeidsmåter/organisering

Temaet gjennomføres ved at kadettene i to perioder planlegger og gjennomfører leksjoner for en ekstern avdeling. I prosessen får kadettene veiledning før, under og etter sin planlegging og sine leksjoner. Kadettene gir korte leksjoner og foredrag for eget kull.

Innhold

Planlegging og gjennomføring av leksjoner.

Vurdering

Tre instruksjoner i den siste praksisperioden ved ekstern avdeling. Bokstavkarakterer, hvor gjennomsnittet av de tre instruksjonene teller.

Pensumlitteratur

UD 3-2 Veiledning i militær undervisning. Forsvarets overkommando / Hærstaben, 1984.

Pensum i pedagogikk (militær ledelse) er også teorigrunnlag.

Praktisk føring

1 uke

Mål og hensikt

Hensikten er å trene kadettene i rollen som instruktører og å teste om kadettene har forstått det teoretiske grunnlaget gitt i militær ledelse.

Målet med praktisk føring er å prøve kadettene i rollen som lagfører.

Arbeidsmåter/organisering

Kadettene blir plassert i lederroller på de lederskapsarenaer som er naturlige for dem, bl.a. klassekommandørrollen, lagførerrollen og som puljeførere på FOS BS.

Innhold

Perioder med lederroller i eget kull.

Vurdering

Bestått / ikke bestått.

Pensumlitteratur

Se pensum i militær ledelse.

Vedlegg

Grunnlagsdokumenter

Dokumentene nedenfor (eller nyeste versjon) er de viktigste grunnlagsdokumentene som utdanningen bygger på. De fleste dokumentene ligger på Internett eller på Forsvarets intranett. Ellers kan de skaffes på KS.

- Forsvarets fellesoperative doktrine, 2007
- Forsvarets doktrine for landoperasjoner, 2005
- Forsvarets verdigrunnlag, 2004
- Forsvarets personellhåndbok, del B, 2004
- Statens personalhåndbok
- Fredsregulativet (FR) del II
- Grunnlag militært lederskap, FIL, juni 2005
- Tff kl 4, Bestemmelser for utdanning i Forsvaret, 2007
- Hærens utdannings- og treningsreglement (HUT), 2007
- GIHs produksjonsplan, utkommer årlig
- Lov av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler med revisjoner senest pr. 1.08.2009
- Forskrift av 16.12.2005 nr. 1575 om delvis innlemming av Forsvarets høyskoler under lov av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (UH-loven)
- Forskrift av 16.12.2005 nr. 1574 om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler
- Forskrift om krav til bachelorgrad ved Krigsskolen av 28. juni 2006 nr. 783
- Forskrift av 1. februar 2010 om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning
- Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (tilsynsforskriften, fastsatt av NOKUT 27.01.2011)
- Arbeidsmiljøloven
- Krigsskolens ”Program for lederutvikling” (2009), PLU
- Forskrift om eksamen på Krigsskolen av 28.03.2011 nr. 451
- Konsept for læring og utvikling ved Krigsskolen (2005)

Adresser

Besøksadresse

Krigsskolen
Utfartsveien 2
0593 OSLO

telefon 23 09 90 00
telefaks 23 09 94 10

Tjenestepost Krigsskolen

Krigsskolen
Postboks 800 Postmottak
2617 LILLEHAMMER

e-post

forsvaret@mil.no

Annen post til Krigsskolen

Krigsskolen
Postboks 42 Linderud
0517 OSLO

Førtrykk og formgiving: Per Hellerud, LMS
Trykk: LMS
Redaksjon: KS